

ПОДАТКОВА ТА БЮДЖЕТНА РЕФОРМА

Пропозиції підготували експерти: Олег Гетман, Ілля Несходовський, Володимир Дубровський, Гліб Вишлінський, В'ячеслав Черкашин, Михайло Соколов, Олександра Бетлій, Тетяна Потопальська

Громадські організації, які входять до експертної групи РПР:

- Інститут соціально-економічної трансформації
- Центр економічної стратегії
- Аналітичний центр CASE-Ukraine
- Інститут економічних досліджень та політичних консультацій
- Асоціація податкових консультантів
- Центр «Ейдос»

Проблеми, які має вирішити реформа

Завдяки прогресу в реформуванні податкової сфери адміністрування податків уперше з початку спостережень поступилося місцем ставкам оподаткування в рейтингу перешкод для ведення бізнесу (за даними опитувань підприємств). При цьому номінальне податкове навантаження було істотно скорочено за рахунок зниження ставки ЄСВ до 22%. Також було запроваджено прозорі та захищені від зловживань механізми адміністрування ПДВ й електронний кабінет платника податків; скасовано контроль зв'язку з господарською діяльністю в адмініструванні податку на прибуток підприємств; упорядковано надання податкових роз'яснень та користування ними; нещодавно – значно спрощено користування касовими фіскальними реєстраторами і розпочато роботу із запровадження онлайн-реєстрації фіскальних транзакцій, низку інших позитивних новацій. Одночасно було частково реорганізовано Державну фіскальну службу (ДФС) (насамперед у частині перевірок) та формально скасовано податкову міліцію. Порівняно з 2013–2015 рр. дещо скорочено економічний розмір уряду – відсоток перерозподілу ВВП через публічні фінанси. Запроваджується середньострокове бюджетне планування.

Проте проблеми податкової системи все ще залишаються найвагомими серед перешкод для ведення бізнесу. Глибокі інституційні реформи податкової та митної служби відкладено на невизначений термін, а відповідні концепції, розроблені фахівцями під егідою Мінфіну й ухвалені Кабінетом Міністрів України, – скасовано. Навіть податкова міліція продовжує своє фактичне існування, хоча і в невизначеному статусі. Відсутність справжніх реформ митної та фіскальної служб не дозволяє скоротити обсяги зловживань – контрабанди, порушення митних правил та великомасштабної податкової оптимізації із застосуванням офшорів, які залишаються найбільшими «дірами» в податковій системі після ліквідації більшості «податкових ям», що дозволяли масово ухилятися від ПДВ.

Триває боротьба за реформу корпоративного податку – перехід до оподаткування тільки виведеного з бізнесу капіталу (ПнВК), яка є необхідною передумовою глибокого реформування ДФС. Усе ще надмірно важким залишається оподаткування праці, і це заганяє ринок ринок у тінь.

Збільшення надходжень внаслідок вдалого реформування ПДВ не було використано для зменшення інших податків, натомість економічний розмір уряду після суттєвого скорочення в 2016 році в наступні два роки неухильно збільшувався і зараз

дорівнює середньому за попередні десять років – 44,5%, а такий показник вищий, ніж у Німеччині.

Тривають спроби зберегти та розширити можливості для корупції і тиску на бізнес у податковій сфері – з одного боку та створити нові можливості для ухилення від податків і їх оптимізації, зокрема через податкові пільги, – з іншого, а також вихолощення раніше досягнутих успіхів і подальших реформ.

На часі – продовження та подальше поглиблення податкової реформи. Після запровадження ПнВК має бути розпочато глибоку реформу («перезавантаження») ДФС. Необхідно затвердити розроблений експертами план та розпочати реформу митної служби, остаточно ліквідувати податкову міліцію й утворити замість неї нову, винятково аналітичну структуру з розслідування великомасштабних економічних злочинів, яка мала б замінити також відповідні підрозділи інших відомств.

Економічне зростання, надходження від приватизації та детінізації економіки, а також усі можливості для скорочення бюджетних та квазібюджетних витрат (зокрема, але не тільки, ефект ProZorro, верифікація соціальних та пенсійних виплат, оптимізація витрат на інші цілі) потрібно використати для поступового скорочення економічного розміру уряду, що дозволить надалі знизити податкове навантаження на заробітну плату.

Податки на землю та інше нерухоме майно потребують удосконалення та впорядкування, що дозволить підвищити надходження від них та використати їх для подальшого скорочення податків на працю та доходи – найбільш шкідливих для економічного зростання, за даними ОЕСР.

ЦІЛЬ 1. Проста, прозора та передбачувана податкова система, що вимагає мінімальних затрат часу для розрахунку та сплати податків

1. Запровадити тимчасовий реєстр заборгованості з відшкодування ПДВ, надалі вдосконалювати адміністрування ПДВ. Заборонити скасування контролюючим органом сум податкового кредиту за формальними ознаками, окрім доведеного факту зговору.

2. Удосконалити систему оподаткування землі та нерухомого майна з метою зменшення дискреційності, зробивши його більш справедливим.

3. Перейти до оподаткування розподіленого прибутку (податок на виведений капітал) з компенсацією втрат бюджету за рахунок зниження неефективних видатків бюджету та вдосконалення оподаткування майна підприємств.

4. Зменшувати податкове навантаження на фонд оплати праці з компенсацією втрат бюджету за рахунок зниження неефективних видатків бюджету, що створить умови для виходу бізнесу з тіні.

5. Впровадити єдиний рахунок для сплати податків (окрім ПДВ) та електронні сервіси (цифрові РРО, електронний реєстр фіскальних чеків, реєстр акцизних марок) з метою здешевлення та спрощення умов ведення бізнесу. Впровадити контроль ланцюжка постачання товарів через електронну систему tax-invoice.

6. Заборонити відкриття кримінальних проваджень до узгодження податкових зобов'язань і фактичної несплати узгоджених податкових зобов'язань до бюджету.

7. Змінити моделі податкових пільг з ПДВ та місцевих податків і зборів, зменшивши їх кількість.

8. Удосконалити оподаткування малого бізнесу та спрощену систему оподаткування з метою мінімізації зловживань.

9. Вирівнювати умови ведення бізнесу для «тіньового» та легального ринку землі, зокрема шляхом скорочення різниці в податковому навантаженні.

10. Перенести бази даних ДФС до незалежного дата-центру (ДП).

Рішення приймає: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України.

ЦІЛЬ 2. Знижено рівень перерозподілу ВВП через публічні фінанси до 37% для забезпечення швидкого економічного зростання

1. Впровадити фіскальну політику, яка була б спрямована на зниження частки державних видатків ВВП до 37%, а також фіскальні правила, які б обмежували частку перерозподілу ВВП через публічні фінанси.

2. Переглянути статті бюджетних видатків для оптимізації структури, збільшення ефективності та зменшення розміру видатків бюджету 2019–2020 рр.

3. Перейти до середньострокового бюджетного планування (напрацьовано та зареєстровано законопроекти №8043 та №8044). Реформувати бюджетний процес, зокрема вдосконалити програмно-цільовий метод фінансування.

4. Створити систему верифікації отримувачів соціальних виплат та пільг і пенсійних виплат, що дозволить виявити «мертві душі» та призведе до економії держбюджету.

5. Реформувати систему соціального страхування з метою зменшення бюджетних видатків, зокрема скасувати загальнообов'язкове соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві, замінити на обов'язкове приватне страхування.

Рішення приймає: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Міністерство соціальної політики України.

ЦІЛЬ 3. Державна фіскальна служба – сервісна служба, позбавлена невластивих їй функцій

1. Реформувати Державну фіскальну службу та митницю, зокрема шляхом набору співробітників на відкритих конкурсах, гарантувавши гідні зарплати та автоматизацію процесів.

2. Ліквідувати податкову міліцію та створити єдиний аналітичний орган з розслідувань фінансових злочинів у системі органів виконавчої влади із заборонаю працювати в новому органі старим співробітникам правоохоронних органів.

3. Моніторити виконання КРІ для більш обґрунтованої оцінки діяльності ДФС.

4. Посилити відповідальність держави перед платниками податків за завдані збитки внаслідок дій або бездіяльності.

Рішення приймає: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України.